

Tilburg University

Effect of outcome van mededingingstoezicht

van Damme, E.E.C.

Published in:
Markt en Mededinging

Publication date:
2012

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Damme, E. E. C. (2012). Effect of outcome van mededingingstoezicht. *Markt en Mededinging*, 15(2), 35-39.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Redactioneel

Effect of outcome van mededingingstoezicht?

Prof. dr. E.E.C. van Damme*

Volgens traditie blik ook het tweede nummer van deze jaargang van *M&M* weer terug op het afgelopen jaar. De drie kronieken (van Fanoy en Stive; Bosman, Oude Elferink, Nieuwmeyer en Hazelhoff; en Tuinenga en Kortmann) bespreken, respectievelijk, de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van het concentratietoezicht, het concurrentietoezicht en de civiele rechtspraak op het terrein van de mededinging. Deze bijdragen laten zien hoe levendig en gevarieerd het vakgebied is en hoe veel discussie over diverse besluiten mogelijk is. De annotaties van Korsten (*Mobiele Operators*) en Canoy en Sauter (*Landelijke Huisartsen Vereniging*), waarin steeds een belangrijk besluit van de NMa centraal staat, leiden tot dezelfde conclusie. Ook dit nummer van *M&M* brengt die discussie weer verder en het inzicht dichterbij, dit alles hopelijk leidend tot verbetering van het beleid en verhoging van de algemene welvaart.

Anders dan in voorgaande jaren publiceert de NMa haar jaarverslag nu niet meer op papier, maar uitsluitend in de vorm van een website. In zijn vooral beschrijvende en nogal vlakke, en daarom enigszins teleurstellende, brief aan de Kamer over dat jaarverslag noemt minister Verhagen dit, ‘mede vanuit kosten oogpunt’, passend in deze tijd.¹ Wie de speciale website met het jaarverslag bezoekt, wordt, eveneens passend in deze tijd, met een pakkende slagzin geconfronteerd: ‘De baten van het werk voor afnemers en consumenten bedragen 265 miljoen Euro in 2011.’² Al eerder, bij de publicatie van dit

resultaat in januari, had de NMa ons niet zonder trots laten weten dat zij vorig jaar elk Nederlands huishouden een besparing van 36 euro had opgeleverd en dat de totale baten van de NMa maar liefst bijna zes keer haar budget bedragen.³ Maar wat zeggen deze cijfers eigenlijk? Waarom dit publicitaire geweld? Zijn de cijfers consistent met de rapportages in dit nummer van *M&M*, of verhullen de cijfers de verhalen die er achter schuilgaan, en die in de navolgende artikelen samengevat en becommentarieerd worden?

De stellige cijfers van de NMa zullen de expert verrassen. In een eerder redactioneel in *M&M* schreef Paul Lugard bijvoorbeeld:

‘Onbetwist zijn deze exercities bepaald niet, en belangrijker, men zal tevergeefs zoeken naar een betrouwbaar beeld van de macro-economische effecten van mededingingsregimes. De ontvullende waarheid is dat de zegeningen van mededingingsbeleid *stricto sensu* eenvoudigweg nog niet goed in kaart gebracht zijn. Dat betekent dat wij na 10 jaar Mededingingswet niet met een redelijke mate van zekerheid weten wat de Mededingingswet en de NMa Nederland gebracht hebben.’⁴

Lugard merkt terecht ook op dat ook internationaal geen harde cijfers bekend zijn. Dat geldt ook voor de economische literatuur. Illustratief is het debat dat tien jaar geleden tussen Crandall en Winston enerzijds en Jonathan Baker anderzijds gevoerd werd over de baten van

* Prof. dr. E.E.C. van Damme is hoogleraar Economie aan de Universiteit van Tilburg, CentER for Economic Research en co-directeur van TILEC. Tevens is hij redactielid van *M&M*.

1. Kamerbrief 16 maart 2012, ‘Jaarverslag 2011 van de Nederlandse Mededingingsautoriteit’.
2. <<http://jaarverslag2011.nma.nl/>>.

3. Persbericht NMa 24 januari 2012, ‘NMa bespaart huishouden 36 euro in 2011’.

4. P. Lugard: ‘Mededingingsrechtelijke known unknowns; of toch unknown unknowns?’, *M&M* 2011/5.

honderd jaar antitrustbeleid in de VS.^{5,6} Crandall en Winston stellen, en onderbouwen dat: 'We find little empirical evidence that past interventions have provided much direct benefit to consumers or significantly deterred anticompetitive behavior.' Hun belangrijkste stelling is dat veel markten in hoge mate dynamisch en zelfcorrigerend zijn en dat het mededingingsbeleid traag is en daarmee achter de feiten aanloopt. Daarnaast zijn remedies vaak niet krachtig genoeg om markten echt bij te sturen en zijn mededingingsbesluiten erratisch. Baker nuanceert dit beeld tot op zekere hoogte, maar ook hij moet vaststellen dat: 'The evidence is not available to determine with precision how robust antitrust enforcement should be.' In zijn verdediging voor het bestaande beleid komt hij dan ook niet veel verder dan: 'Plainly, the *presumption* should be in favor of antitrust enforcement as it is conducted today' en 'Overall, the benefits of antitrust enforcement to consumers and social welfare seem likely to be larger than what the government spends on antitrust enforcement' [cursivering toegevoegd].

Alvorens overhaast te concluderen dat de NMa vooral hard roept om de zwakte van de eigen argumenten te verbloemen, is het zinvol om de methodologie die de toezichthouder gebruikt om de consumentenbesparing te berekenen wat nader tegen het licht te houden. De NMa heeft op dit gebied een traditie hoog te houden. In het jaarverslag over 2004 publiceerde zij voor het eerst over de *outcome* van haar optreden. In oktober 2007 organiseerde zij een internationale conferentie over dit onderwerp, waarvan de bijdragen een jaar later in een zeer lezenswaardig *special issue* van *De Economist* gepubliceerd werden,⁷ en naar aanleiding waarvan de NMa haar methode verfijnde. In de NMa Working Papers 1, 4 en 7 rapporteert de NMa sinds 2010 uitvoerig over deze methode.⁸ De transparantie van de NMa op dit punt is zeer te prijzen, hoewel het jammer is dat de NMa niet de *outcome* per afzonderlijke zaak publiceert. Daardoor blijven vragen over, en een aantal aspecten blijven onnodig schimmig; zie hieronder. Naar aanleiding van de evaluatie ZBO NMa in 2010⁹ heeft het CPB dit jaar voor het eerst een beperkte plausibiliteitstoets uitgevoerd,¹⁰ op basis waarvan de minister in de bovengenoemde Kamerbrief concludeert dat 'de NMa de

berekening zorgvuldig uitvoert en dat de uitkomst een betrouwbare schatting van de effecten van haar optreden oplevert.' De eerste conclusie mag inderdaad op basis van de CPB-toets getrokken worden – het CPB heeft geen rekenfouten kunnen ontdekken – maar de tweede conclusie is onzorgvuldig. Hier identificeert de minister effect en *outcome*, wat conceptueel gezien twee heel verschillende dingen zijn. De *outcome* die de NMa berekent, is een grofmazige schatting van bepaalde aspecten met behulp van ruwe vuistregels; een effect meet je door de daadwerkelijke uitkomst te vergelijken met een realistische *benchmark*. Dat is iets heel anders.

Die tweede conclusie mag dus niet zomaar getrokken worden, en zij is inderdaad onjuist. Juist omdat de NMa zo transparant is over de door haar gehanteerde methode, had de verantwoordelijke beleidsmedewerker dit toch echt moeten constateren. Hij of zij had beter moeten nadenken en zich minder laten leiden door de retoriek van de NMa, die zelf ook effect en *outcome* door elkaar gebruikt. Als we geen idee hebben van het effect, kunnen we ook niet stellen dat de *outcome* een betrouwbare schatting daarvan is. Verder verwacht een kritische beschouwer dat, als een effect gekwantificeerd en geschat wordt, dan ook de betrouwbaarheid van die schatting gekwantificeerd wordt. De NMa houdt het echter bij puntschattingen, betrouwbaarheidsintervallen komt men in de NMa-stukken niet tegen.¹¹ Het CPB concludeert weliswaar dat: 'de methodiek [van de NMa] maakt gebruik van vuistregels die *grosso modo* aansluiten bij de economische literatuur', maar het blijven vuistregels en '*grosso modo*' kan ook als halfleeg geïnterpreteerd worden in plaats van als (meer dan) halfvol. Over dat lege gedeelte gaat de rest van dit redactioneel.

Bij haar berekeningen gaat de NMa uit van de aanname dat concurrentie leidt tot lagere kosten, lagere prijzen (of hogere kwaliteit) en meer innovatie. Dit is traditioneel, *so far, so good*. Het laatste effect is wellicht het belangrijkste, maar niet geheel eenduidig en ook moeilijk te kwantificeren. Dit effect wordt bij de *outcome*-berekening van de NMa daarom niet meegenomen. Hoewel de moderne literatuur wijst op een niet-monotone relatie tussen concurrentie en innovatie (te weinig concurrentie is niet goed, en te veel concurrentie misschien ook niet),¹² wijzen de meeste indicatoren toch op de gevaren van te weinig concurrentie. Snellere innovatie is vermoedelijk het belangrijkste effect van meer concurrentie en omdat dit niet meegenomen wordt, kan de door de NMa berekende *outcome* geen goede indicatie van het effect van het beleid zijn. Op zijn best is de berekende *outcome* dus een onderschatting van het welvaartseffect. Een scepticus ziet in deze focus op statische effecten bovendien het gevaar dat de NMa zich te veel door haar *outcome* laat leiden en te weinig aandacht schenkt aan innovatieve sectoren. Misschien gebeurt dat

5. R.W. Crandall en C. Winston: 'Does antitrust policy improve consumer welfare? Assessing the evidence', *Journal of Economic Perspectives*, 17, 2003, p. 3-26.

6. J. Baker, 'The case for antitrust enforcement', *Journal of Economic Perspectives*, 17, 2003, p. 27-50.

7. 'Measuring the Effects of Competition Law enforcement', *special issue* van *De Economist*, 156 (4), 2008.

8. R. Kemp e.a. 'Outcome van NMa-optreden: Resultaten voor 2011', NMa Working Paper 7, januari 2012; <www.nma.nl/documenten_en_publicaties/Publicatie/default.aspx>. (Resultaten over 2009 en 2010 zijn te vinden in de NMa Working Papers 1 en 4.)

9. 'Evaluatie RvB van de NMa 2010, Kamerstukken II 2010/11, 24 026, nr. 377'; zie ook <www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/08/30/evaluatie-van-de-raad-van-bestuur-van-de-nederlandse-mededingingsautoriteit-nma.html>.

10. CPB-notitie 24 januari 2012, 'Plausibiliteitstoets Outcome berekening NMa', <www.cpb.nl/publicatie/plausibiliteitstoets-outcome-berekening-nma>.

11. Zie op dit punt ook S. Davies: 'A Review of OFT's Impact Estimation Methods', OFT 1164, 2010, waarin ook een overzicht gegeven wordt van de methodieken die in andere landen gebruikt worden.

12. In zijn redactioneel noemt Lugard de relatie tussen concurrentie-intensiteit en innovatie de tweede belangrijke 'known unknown' van het mededingingsbeleid.

nu al. Op macroniveau zit het grootste probleem, en het grootste verschil tussen de productiviteitsgroei in de EU en de VS, in het gebruik van ICT in de zakelijke dienstverlening.¹³ Dit is een teken van een gebrek aan concurrentie op die markten, maar hoewel het een prioriteitsgebied van de NMa is, was er op dit terrein, met uitzondering van klein grut (glazenwassers en wasserijen) en een kartel van handelaren op executieveilingen, in 2011 nog weinig activiteit te bespeuren.¹⁴

De *outcome*-berekening van de NMa is dus beperkt tot de statische effecten op kosten en prijs. In het Working Paper met de Resultaten over 2011 schrijven de economen van de NMa:

[Door] de lagere prijzen die ontstaan doordat de NMa kartels oplost en prijsstijgingen die voorkomen worden als gevolg van het tegenhouden van mededingingsbeperkende fusies, zal de consument voor dezelfde hoeveelheid afgenomen product minder betalen. Dat is het directe *Outcome* effect op het consumentensurplus.’

De vuistregel die de NMa voor dit directe prijzeffect hanteert, is 1 procent van de omzet op de gehele relevante markt bij fusies en 10 procent van de ‘kartelomzet’ bij overtredingen van artikel 6 Mw. In de enige misbruikzaak uit 2011 (*GasTerra*) wordt gerekend met een prijzeffect van 1 à 2 procent,¹⁵ terwijl bij besluiten in het reguleringsdomein aangenomen wordt dat zonder ingrijpen de prijzen met de inflatie meegestegen zouden zijn, dan wel dat de gereguleerde aanbieders hun prijsvoorstellen hadden kunnen implementeren. In alle gevallen wordt aangenomen dat de maatregel van de NMa (slechts) gedurende één jaar effect heeft. Daarnaast gaat de NMa ervan uit dat zowel kartels als fusies tot hogere productiekosten leiden. Het Working Paper meldt hierover: ‘In zaken zijn nagenoeg nooit gegevens bekend over het effect van het ingrijpen op de productieve efficiëntie. Daarom wordt standaard uitgegaan van de vuistregel van 1%.’ Een interessante opmerking die ook iets zegt over de kans van slagen van een efficiëntieverweer bij fusies.

Bij de berekening van de *outcome* neemt de NMa alleen die zaken mee ‘waarvan het aannemelijk is dat er een direct effect optreedt en dat dit effect ook met enige zekerheid kan worden gekwantificeerd.’ De *bottom line* is dus eenvoudig. Elk besluit dat de NMa neemt, levert een positieve bijdrage aan de *outcome* en een niet genomen besluit is neutraal en levert geen bijdrage. De *outcome* zegt dus niets over het functioneren van de NMa. Als de NMa kartels niet opspoort, wordt dat de NMa

niet aangerekend, als het niet de meest belangrijke kartels opspoort ook niet. De *benchmark* is niet die van de ‘redelijk efficiënte toezichthouder’ maar afwezigheid van een toezichthouder. Dit vertekent het resultaat; zie ook hieronder.

Concreet levert, in de visie van de NMa, elk formeel besluit dat zij neemt (elke fusie die zij verbiedt of aan voorwaarden verbindt, elke overtreding van art. 6 Mw die zij sanctioneert, en elk toezeggings- of reguleringsbesluit) welvaartswinst op. Bij ‘problematische’ fusies gaat het dan om 2 procent van de marktomzet en bij ‘kartels’ om 11 procent van de kartelomzet. De NMa noemt haar methode en de daaruit resulterende cijfers conservatief omdat diverse effecten niet meegenomen worden: ‘Therefore the actual outcome of the NMa should be considered as a minimal estimate.’ Zij stelt ook dat overige toezichthouders vergelijkbare getallen gebruiken. Voor kartels is dit inderdaad het geval, maar bij problematische fusies rekent de Europese Commissie bijvoorbeeld veel minder conservatief; zij schat een prijzeffect van 10 procent op de relevante markt.¹⁶

Voor 2011 komt de NMa aldus in totaal op een eerstejaarseffect van 410 miljoen euro, waarvan ongeveer 25 procent toe te schrijven is aan acht concentratiezaken en de rest (bijna 300 miljoen euro) aan mededinging. Het gaat dan om zes kartelbesluiten, twee toezeggingsbesluiten en het *GasTerra*-besluit. De bijdrage van regulering is dit jaar te verwaarlozen. Hoewel de bedragen relatief groot zijn, zijn de aantallen klein. Dit kan natuurlijk tot sterke fluctuaties leiden, vandaar dat de NMa over drie jaar middelt. Het gemiddelde over 2009-2011, de finale *outcome*, bedraagt dit jaar 265 miljoen euro. Deze procedure maakt het ook mogelijk voor fouten uit het verleden te corrigeren; aanpassingen in de eerstejaarseffecten van 2009 en 2010 beïnvloeden de *outcome* van 2011. Echt belangrijke zaken, zoals de in dit nummer door Korsten besproken *Mobiele Operators* vergen echter veel meer tijd voordat de fouten opgespoord en gecorrigeerd worden. Dit komt dan niet in de *outcome* tot uitdrukking. De correctie wordt wel vermeld in de ‘kleine lettertjes’ (zie figuur 6.1 van het Working Paper, waarin tot 2004 teruggegaan wordt, maar zonder de oorspronkelijke cijfers op te nemen), maar niet in de persberichten. Toegeven van fouten en vermelden van correcties (zelfs die in eigen voordeel) lijkt niet het sterkste punt van de NMa.

Belangrijker dan de cijfers zelf is de methode, en daarover is nog wel wat op te merken. Gewezen werd al op het grote verschil tussen het prijzeffect (1 procent) dat de NMa bij fusies hanteert en dat van de Europese Commissie (10 procent). Gezien dit grote verschil is het opmerkelijk dat de NMa haar keuze niet motiveert, wat de vraag oproept of de NMa te conservatief rekent dan wel de Commissie zich onterecht rijk rekent. Wel stelt de NMa dat ‘van fusies bekend is dat bedrijven buiten de fusie over het algemeen “meeprofiteren” van de fusie doordat zij de hogere prijs van de fusiepartijen *deels* vol-

13. E. Brynjolfsson en A. Saunders: ‘Wired for Innovation; How Information Technology is Reshaping the Economy’, MIT Press 2009.

14. ‘NMa Agenda’, <www.nma.nl/images/NMa_agenda_201022-156688.pdf>.

15. Interessant is dat de NMa deze zaak toch meeneemt in de *outcome*-berekening, terwijl in het besluit op bezwaar van 30 juni 2011 werd vastgesteld dat *GasTerra* geen misbruik van haar dominante positie gemaakt had. In het Working Paper spreekt de NMa van een pakket maatregelen dat *GasTerra* genomen heeft na indringende gesprekken met de NMa.

16. Zie S. Davies: ‘A Review of OFT’s Impact Estimation Methods’, OFT 1164, 2010.

gen' [cursivering toegevoegd], maar dit rechtvaardigt geen uniform percentage voor de gehele markt. Andere toezichthouders laten de effecten op de productieve efficiëntie geheel buiten beschouwing en gebruiken simulatietechnieken om het prijseffect van fusies te bepalen. Het Britse OFT en het Amerikaanse DOJ komen zo tot schattingen van 6 tot 8 procent prijsstijging voor de fuserende partijen, en zij laten het effect op buitenstaanders buiten beschouwing.¹⁷ De conclusie is dat voor concentraties de methode van de NMa nogal afwijkt van die van haar collega's. Op dit punt is werk aan de winkel.

Navraag leert dat de NMa zich onder andere baseert op in het verleden door het DOJ en de FTC gehanteerde vuistregels en een eerdere publicatie van het OFT.¹⁸ In dat Discussion Paper is echter op p. 95 als conclusie ook te lezen 'while the 1 percent figure may nevertheless be a conservative measure, this is not an unambiguous result which is ground out of theory. We need empirical data to guide us'. Inderdaad, en het zou goed zijn als de NMa die *guidance* zou verschaffen, bijvoorbeeld door ex post analyse van fusies. Vuistregels zijn bij voorkeur theoretisch gefundeerd en empirisch gevalideerd, terwijl ze ook gebruik maken van realistische *benchmarks*. De NMa hanteert steeds een theoretische *benchmark*; zij vergelijkt niet de prijzen die resulteren als gevolg van haar ingrijpen met een realistische *benchmark* van prijzen die zouden resulteren zonder ingrijpen. Dat zou een effectmeting nu juist wel doen. Zelfs als we innovatie buiten beschouwing laten, moeten we dus vaststellen dat, conceptueel gezien, de *outcome* niet veel zegt over het effect.

Volgens de NMa levert de geringste remedie bij de kleinste problematische fusie evenveel *outcome* op als een geheel verbod van een fusie van de twee grootste spelers op de markt. Zowel de aanname dat de aard van de remedie er niet toe doet als de aanname dat steeds de gehele markt beïnvloedt wordt, doet vreemd aan; ik neem aan dat de expert-lezers van *M&M* de relevantie van deze aannames prima kunnen beoordelen. De bespreking van *Sanoma/SBS* en *Vodafone/BelCompany* in de kroniek van Fanoy en Stive in dit nummer biedt zeker aanknopingspunten. In deze tweede zaak gaat de NMa uit van een markt voor levering van *postpaid* mobiele telecommunicatiediensten aan particuliere en kleinzakelijke eindgebruikers, en met een totale omvang van de mobiele markt van ongeveer 5 miljard euro neemt deze concentratie dus een groot deel van de *outcome* van fusies voor zijn rekening. Wat elke zaak precies bijdraagt, is echter niet te achterhalen omdat de NMa deze cijfers niet publiceert. Dergelijke publicatie zou echter de discussie over nut en noodzaak zeer vooruit helpen.

Analoog wordt bij overtredingen van artikel 6 Mw geen onderscheid gemaakt naar de aard van de overtreding;

de ernstfactor speelt geen rol bij de berekening van de *outcome*, elke overtreding wordt als *hard core* kartel gezien. Wellicht is enige nuancering hier op zijn plaats, zoals ook de kroniek van Bosman e.a. laat zien. Ook binnen dit domein is er één grote zaak, het advies van de LHV aan haar leden over hoe met 'wilde vestiging' van nieuwkomers om te gaan, die kwantitatief domineert. Voor een inhoudelijke bespreking verwijs ik naar de annotatie van Canoy en Sauter. Met een 'kartelomzet' van ongeveer 2 miljard euro, en een mager gemotiveerd prijseffect van 5 procent, neemt deze zaak ongeveer een derde van het resultaat van het karteltoezicht voor zijn rekening. Deze zaak maakt ook duidelijk dat de stelling van de NMa dat haar schatting een ondergrens vormt, niet noodzakelijk juist is. Duidelijkheid of hier echt sprake is van een kartel komt, net als bij *Mobiele Operatoren*, mogelijk pas na vele jaren, op een moment dat correcties geen effect meer hebben op de meting van de *outcome*. Voor een echt foute beslissing wordt, zoals gesteld, niet publiekelijk gecorrigeerd.

De kroniek van Tuinenga en Kortmann over de civiele rechtspraak wijst op een andere reden waarom de NMa, in haar berekening van de *outcome*, de invloed van haar werk overschat. De NMa maakt geen onderscheid tussen regelgeving en toezicht en zij rekent zowel de baten van wetgeving als die van toezicht volledig aan de toezichthouder toe. Dit gebeurt zowel op het algemeen gebied van mededinging als op sectorspecifieke wetgeving. In dit nummer laten Tuinenga en Kortmann echter zien dat ook zonder toezichthouder goede wetgeving baten oplevert. De rechterlijke macht mag niet onderschat worden, zoals ook de voorzieningenrechter in Leeuwarden in een zaak van vrije vestiging van huisartsen heeft laten zien.

Anderzijds betoogt de NMa dat haar schatting van de *outcome* te conservatief is omdat het anticipatie-effect niet wordt meegenomen. Op zich is dat terecht. In het vooruitzicht van een fusieverbod of kartelboete zullen bedrijven hun gedrag immers aanpassen: de NMa hoeft niet altijd in actie te komen om het consumentenbelang te verdedigen. Op de site met het jaarverslag pronkt de NMa met 'Elk beboet kartel zorgt ervoor dat vijf kartels hun gedrag aanpassen of beëindigen'. Deze marketing-slogan is (opnieuw) onzorgvuldig en niet geheel juist, maar er zit wel een kern van waarheid in, zoals het daaraan ten grondslag liggende onderzoek van SEO laat zien.¹⁹ Dat onderzoek laat echter ook zien dat het anticipatie-effect niet altijd positief is. In het geval van samenwerking tussen ondernemingen wordt in ongeveer 30 procent van de gevallen deze samenwerking niet doorgezet omdat men problemen met de NMa verwacht, hoewel volgens experts de samenwerking mededingingsrechtelijk onproblematisch is. In twee derde van deze gevallen verwachten deze experts volgens SEO dat de NMa een verkeerde beslissing zal nemen. Bestrafte kartels ontmoedigen kartels maar zij ontmoet-

17. Zie S. Davies: 'A Review of OFT's Impact Estimation Methods', OFT 1164, 2010.

18. S. Davies en A. Majumdar: 'The Development of Targets for Consumer Savings Arising from Competition Policy'; Office of Fair Trading Economic Discussion Paper 4, juni 2002.

19. SEO januari 2011, 'Anticipatie op kartel- en concentratietoezicht', <www.seo.nl/pagina/article/anticipatie-op-kartel-en-concentratietoezicht/>.

digen klaarblijkelijk ook een substantieel aantal productieve vormen van samenwerking die potentieel welvaartsverhogend zijn en niet per se concurrentiebelemmerend.

Deze cijfers laten, evenals de rest van dit nummer, zien dat de mogelijkheid van fouten niet over het hoofd gezien mag worden. In haar plausibiliteitstoets over de *outcome*-berekening zegt het CPB daarover:

‘Het valt niet uit te sluiten dat een mededingingsautoriteit vergissingen maakt. De *outcome*-berekening houdt daar geen rekening mee. Dit speelt vooral bij concentratiecontrole, waar fusies onterecht afgekeurd (type I fout) of onterecht goedgekeurd (type II fout) kunnen worden.’

Ik geloof graag dat fusies moeilijker te beoordelen zijn dan kartels, maar ik denk dat over de vraag of de NMa meer fouten maakt bij concentratiecontrole of bij concurrentietoezicht ook onder lezers van dit blad nog wel discussie mogelijk is. Hoe dan ook, het is bijgevolg niet te zeggen of het anticipatie-effect per saldo positief of negatief is. Zorgwekkend is wel dat er bij de NMa wat weinig oog lijkt te zijn voor de mogelijkheid en effecten van fouten.²⁰

Hopelijk, en naar verwachting, wordt ook dit nummer van *M&M* ook in de Muzentoren en Zurichtoren weer goed bestudeerd. Effect is niet hetzelfde als *outcome* en als we ons de beperkingen van het tweede concept realiseren, kunnen we ons weer volledig richten op de vraag hoe we het beleid effectiever kunnen maken. Ik wens u veel leesplezier.

20. Zie in dat verband ook de enigszins verholde erkenning op p.1 van het financiële jaarverslag dat de NMa in 2011 een schadevergoeding van 3 miljoen euro betaald heeft in verband met een zaak uit 2003. <<http://jaarverslag2011.nma.nl/download/Financieel%2014032012.pdf>>.